

**ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗВО УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ОПП “СЕРЕДНЯ ОСВІТА
(ЗАХИСТ УКРАЇНИ)”)**

Improvement of Elementary Learners. *Sustainability*, 14(22), 15178. DOI: <https://doi.org/10.3390/su142215178>

8. Leon, C. Lipuma, J. and Oviedo-Torres, X. (2025). Artificial intelligence in STEM education: a transdisciplinary framework for engagement and innovation. *Front. Educ.* 10:1619888. DOI: 10.3389/feduc.2025.1619888

9. Rios, T., Solis-Trujillo, B., Pérez-Ruiz, J. & Aquije-Mansilla, M. (2025). Systematic review of critical thinking using artificial intelligence. *Edehweiss Applied Science and Technology*. DOI: <https://doi.org/10.55214/25768484.v9i3.5405>

10. Susanti, A. (2025). Developing 21st-century skills in elementary school students through artificial intelligence. *Pedagogik Journal of Islamic Elementary School*. DOI: <https://doi.org/10.24256/pjies.v8i1.6362>.

11. Tytler, R. (2020). STEM education for the twenty-first century. In J. Anderson & Y. Li (Eds.), *Integrated approaches to STEM education* (pp. 21–43). Springer. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-52229-2_3

12. Vivar, J.M.F. & Peñalvo, F.J.G. (2023). Reflexiones sobre la ética, potencialidades y retos de la Inteligencia Artificial en el marco de la Educación de Calidad (ODS4). *Comunicar: Revista científica de comunicacion y educacion*, (74), pp. 37–47.

Стаття надійшла до редакції: 12.02.2026

Прийнято до друку: 20.03.2026

Опубліковано: 14.04.2026

УДК 378.147:34(477):355.1

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.353025>

Світлана Кушнірук, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7833-8923>

Ігор Павловський, кандидат технічних наук,
доцент кафедри педагогіки

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9759-4367>

**ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗВО УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ОПП “СЕРЕДНЯ ОСВІТА
(ЗАХИСТ УКРАЇНИ)”)**

У статті проаналізовано військово-правову підготовку як важливий компонент професійної компетентності майбутніх викладачів ЗВО України. Розкрито сутність і зміст військово-правової компетентності, що охоплює знання міжнародного гуманітарного права та національного законодавства у сфері оборони. Визначено педагогічні умови її формування в освітньо-професійній програмі “Середня освіта (Захист України)” та обґрунтовано необхідність інтеграції правових знань із практичними навичками в умовах воєнного часу.

Ключові слова: військово-правова підготовка; правова компетентність; Захист України; майбутній викладач; міжнародне гуманітарне право; педагогічні умови.

Рис. 1. Літ. 13.

Svitlana Kushniruk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Head of the Pedagogy Department,

Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7833-8923>

Ihor Pavlovskiy, Ph.D. (Technical Sciences),
Associate Professor of the Pedagogy Department,

Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9759-4367>

**MILITARY AND LEGAL TRAINING AS A COMPONENT OF THE PROFESSIONAL
COMPETENCE OF FUTURE UNIVERSITY TEACHERS IN UKRAINE (ON THE EXAMPLE OF
THE OPP “SECONDARY EDUCATION (DEFENSE OF UKRAINE)”)**

The article analyzes military and legal training as a core component of the development of professional competence of future university teachers in Ukraine. The essence, structure, and content of military and legal competence are defined, including knowledge of international humanitarian law, as well as the legislation of Ukraine on defense and national security.

The purpose of the article is to substantiate the necessity, essence, and place of military and legal training within the system of professional competence of future university teachers, as well as to determine the pedagogical conditions for its effective development to ensure high-quality defense-oriented ideological training of students.

ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗВО УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ОПП “СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ЗАХИСТ УКРАЇНИ)”)

The research methodology is based on a comprehensive approach, including analysis of the regulatory and legal framework (Laws of Ukraine, Statutes of the Armed Forces of Ukraine), as well as psychological, pedagogical, and military literature. Based on this analysis, generalization of the identified factors, and the application of methods of mathematical statistics and factor analysis, pedagogical conditions for the formation of legal competence of future teachers of the educational and professional program “Secondary Education (Defense of Ukraine)” have been determined. These conditions are conventionally grouped into four blocks: the organizational and technological block—pedagogical conditions related to the organization of the educational process; the psychological block—conditions influencing the psychological qualities and characteristics of students; the scientific and creative block—conditions that shape research qualities, creative skills, and abilities of students; and the self-actualization block—conditions that promote cognitive independence, motivation for self-education, self-development, and self-improvement.

The necessity of integrating theoretical legal knowledge with practical skills is substantiated to ensure high-quality teaching of the educational components of the educational and professional program “Secondary Education (Defense of Ukraine)”, to foster civic responsibility among students, and to prepare them for the defense of the state. Emphasis is placed on modern methods of teacher training that meet the requirements of wartime conditions.

Keywords: military and legal training; legal competence; Defense of Ukraine; future teacher; international humanitarian law; pedagogical conditions.

Постановка проблеми. Сучасні політичні, соціально-економічні та військові виклики вимагають всебічної перебудови освіти, підготовки та виховання студентської молоді України. Національно-патріотичне, історико-героїчне, військово-патріотичне виховання має стати важливою складовою всього освітнього процесу.

Сучасна вища освіта потребує формування комплексної компетенції, де аналітико-синтетичні навички (вміння обробляти та узагальнювати дані), а також інформаційно-технологічні навички (робота з цифровізованим контентом) ґрунтуються на високій правовій культурі. Це забезпечує законність використання інформації, розвиток професіоналізму та особистісний розвиток майбутнього фахівця. Поєднання цих навичок дозволяє майбутнім професіоналам діяти в межах правового поля, критично оцінювати інформацію та приймати юридично обґрунтовані рішення, що сприяє особистісному розвитку: формує відповідальність, критичне мислення та академічну чесність, що наголошує на високій культурі. У будь-якій професійній діяльності важливо підходити до завдань творчо, знаходити новаторські та нестандартні способи вирішення проблем. Саме формуванню системного бачення професійних завдань та розвитку креативності, комунікативних навичок та співпраці з колегами задля досягнення професійних цілей сприяє права компетентність. Тому високий рівень правової компетентності є необхідною умовою для ефективного використання аналітичних та цифрових навичок у професійній діяльності [2, 7].

Сьогодні державі потрібні фахівці з глибоким розумінням законодавчих та нормативних актів у сфері освіти. Такі викладачі здатні професійно реагувати на виклики сучасного суспільства, швидко адаптуватися до змін соціальних вимог та правових норм, пов'язаних із системою освіти [4, 10].

За цих умов проблема розвитку професійної компетентності майбутніх викладачів освітньо-

професійної програми “Середня освіта (Захист України)” стає важливим завданням для закладів освіти, зокрема для професійної військово-правової підготовки, і одним із актуальних напрямків педагогічної теорії та практики, оскільки “професійна підготовка, відірвана від юридичної освіти та юридичного виховання, втрачає свій сенс і сутність”, а розвиток правової компетентності забезпечує “більш ефективний рівень професійної підготовки, ніж розвиток лише спеціалізованих професійних знань” [11, 156].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз досліджень показує зростання наукової уваги сучасних дослідників до проблеми правової компетентності, що розглядається авторами у різних аспектах: теоретичні особливості (концепція, структура, рівні, критерії тощо), дидактичні основи використання індивідуальних засобів формування та розвитку конкретної компетенції. При цьому важливою характеристикою низки наукових праць є їхня орієнтація на пошук педагогічних умов формування правової компетентності у різних сферах життєдіяльності особистості. Зокрема, увага дослідників приділяється теоретико-методичним засадам правової компетентності (А. Будас, Г. Буш, С. Воєводіна, С. Гуріна, В. Горшкова, М. Лісіна, Н. Письменна, Т. Соловійова та ін.); визначенню структурних компонентів правової компетентності, критеріїв та рівнів її сформованості (І. Галушак, Л. Данильчук, А. Матюшкін, О. Пишко, О. Поліщук, В. Пугач, Т. Ремех, Л. Рябовол та ін.). Проблема формування і розвитку правової компетентності майбутніх фахівців представлена у працях Н. Гарашкіної, М. Городиського, М. Підберезького, О. Скакун, М. Цимбалюк та ін. Цікаві погляди на форми, технології, методи формування і розвитку правової компетентності знаходимо у працях вітчизняних науковців, серед яких – А. Бойко, С. Гурін, Я. Кічук, Д. Клочокова та ін. Разом з тим у лексикографічних, педагогічних наукових дослідженнях предметом розгляду стають поняття “умова”, “педаго-

**ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗВО УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ОПП “СЕРЕДНЯ ОСВІТА
(ЗАХИСТ УКРАЇНИ)”)**

гічні умови” певних процесів (С. Гончаренко, В. Дубічинський, В. Краєвський, В. Манько, М. Михнюк, О. Пехота, С. Хатунцева, Є. Хриков та ін.).

Особливості обґрунтування педагогічних умов формування правової компетентності майбутніх фахівців викладено у працях авторів, таких як: Н. Бакланова, І. Безукладнікова, А. Дахіна, Я. Кічук, Н. Коваленко, А. Крижанівський, О. Кудряшова, Г. Лазарчук, А. Мекшук, О. Попадич, А. Романова та ін. Однак, незважаючи на значне збільшення кількості досліджень, присвячених визначенню сутності та аспектів формування й розвитку правової компетентності, глибина наукової уваги в сучасних педагогічних дослідженнях зростає [5, 2–3].

Мета статті полягає в теоретичному дослідженні обґрунтувати необхідність, сутність та місце військово-правової підготовки у системі професійної компетентності майбутніх викладачів “Захисту України”, а також визначити педагогічні умови її ефективного розвитку для забезпечення якісної оборонної ідеологічної підготовки здобувачів.

Виклад основного матеріалу. Військово-правова підготовка майбутніх викладачів “Захисту України” – це складова професійної компетентності, спрямована на засвоєння правових норм, регулюючих військову діяльність, формування національної свідомості та здатності виховувати повагу до законодавства у здобувачів. Вона посідає чільне місце у професіограмі, забезпечуючи поєднання психолого-педагогічних знань із практичними навичками правового забезпечення національної безпеки, що формує готовність до ефективного патріотичного виховання.

Сутність військово-правової підготовки полягає у цілеспрямованому формуванні правової культури, знань статутів, законів, прав і обов’язків, а також у вихованні свідомого дотримання військової дисципліни. Така підготовка забезпечує законність дій під час виконання військового обов’язку та захисту держави.

Підходи до розуміння сутності професійної компетентності, як “професіоналізму”, “кваліфікації”, відрізняє здібність серед багатьох рішень обрати найбільш оптимальне, аргументоване рішення – словом, володіти критичним мисленням. Компетентність передбачає постійне оновлення її складових, оволодіння новою інформацією для успішного рішення професійних завдань у даний час і в даних умовах. Іншими словами, “компетентність – це здібність до актуального виконання професійної діяльності” [10, 26].

Професійна компетентність займає ключове місце в структурі фахової діяльності, виступаючи інтегративним результатом освіти та досвіду. Вона є фундаментом, що об’єднує спеціальні знання, уміння, навички, особистісні якості та мотивацію для ефективного виконання професійних завдань.

Вона забезпечує здатність до інноваційної діяльності, саморозвитку та адаптації до нових вимог сучасності.

– **Фундаментальна складова:** є основою для формування професійної компетентності, що забезпечує здатність викладача, окрім призовної підготовки, формувати правову свідомість молоді.

– **Міждисциплінарний характер:** поєднує право, історію, військову справу та педагогіку, що дозволяє викладачеві всебічно охоплювати питання захисту Вітчизни.

– **Професійна готовність:** забезпечує формування компетентності майбутніх викладачів, що включає мотиваційний, пізнавальний, особистісний та діяльнісний аспекти.

– **Виховна функція:** безпосередньо впливає на формування військово-професійної орієнтації та особистісних якостей майбутніх захисників [8].

Таким чином, правова компетентність нерозривно пов’язана з предметними компетенціями, що формують юриспруденцію як дисципліну: реалізацією та послідовним захистом своїх прав; застосуванням процедур і технологій для захисту власних інтересів та прав і свобод інших; виконанням громадянських обов’язків у місцевій громаді, державі та її політичних інститутах; використанням методів та моделей поведінки, які в рамках чинного законодавства України відповідають інтересам самореалізації особистості та захищають її права.

Правова компетентність – це сукупність здібностей, що визначають рівень правової культури особистості, її правову освіту (знання права), ступінь та успішність її політичної діяльності, відповідність її життя правовим принципам, встановленим державою (у сфері цивільного, адміністративного, кримінального права тощо).

Важливою проблемою формування правової компетентності майбутніх викладачів освітньо-професійної програми “Середня освіта (Захист України)”, яку ми розуміємо як сукупність якостей, що відображають ступінь кваліфікації, рівень правових знань, умінь, навичок, готовності та здатностей, необхідних задля вирішення правових питань в галузі майбутньої професійної діяльності, є відбір педагогічних умов, що забезпечують ефективність розвитку структурних компонентів досліджуваної компетентності (когнітивний, мотиваційно-ціннісний, функціонально-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний).

Незважаючи на те, що об’єктом дослідження великої кількості педагогічних праць є саме умови здійснення (упровадження, реалізації) певних процесів, в сучасній лексикографічній, педагогічній науці існують певні розбіжності у розумінні поняття “умова”. Зокрема термін “умова” визначається як: “необхідна обставина, що уможливило здійснення, утворення чогось або сприяє чомусь” [9,

**ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗВО УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ОПП “СЕРЕДНЯ ОСВІТА
(ЗАХИСТ УКРАЇНИ)”)**

717]; “обставини, що визначають певний напрям розвитку педагогічного процесу” [12, 12]; “фактор, рушійна сила будь-якого процесу, явища” [3, 1526]; “система, складовими якої є певні форми, методи, матеріальні умови, реальні ситуації, що об’єктивно склалися чи суб’єктивно створені, і є необхідними для досягнення педагогічної мети” [7]; “чинники, що створюють взаємопов’язану сукупність внутрішніх параметрів і зовнішніх характеристик функціонування, що забезпечує результативність освітнього процесу і відповідає критеріям оптимальності” [6, 159] тощо.

У нашому дослідженні ми розглядаємо педагогічні умови формування правової компетентності у майбутніх викладачів “Захисту України” як сукупність взаємопов’язаних можливостей, обставин та заходів щодо їх реалізації, спрямованих на системний, цілеспрямований процес впливу на суб’єктів освітнього процесу, що забезпечує розвиток професійних знань та навичок.

Аналіз наукових праць вітчизняних дослідників дозволяє стверджувати, що сьогодні серед науковців немає однозначного розуміння педагогічних умов формування та розвитку правової компетентності [13]. Розглянемо приклади, що ілюструють наявні в наукових джерелах погляди щодо визначення умов підвищення досліджуваної компетентності.

Зокрема Н. Бакланова до педагогічних умов формування правової компетентності майбутніх викладачів бере до уваги: “наявність освітнього (правового) середовища, що підтримує правові установки і соціально-правові цінності; реалізація правової освіти здобувачів в межах навчально-професійної, наукової, соціокультурної діяльності; доповнення змісту навчальних дисциплін психолого-педагогічного та соціально-гуманітарного циклів питаннями професійно-правового характеру; запровадження спецкурсів, що за змістом сприяють формуванню правової освіти та правового виховання” [1, 120–121].

Після проведення теоретичного аналізу проблеми правової освіти майбутніх викладачів *освітньо-професійної програми “Середня освіта (Захист України)”*, зокрема стану сформованості у них правової компетентності, нами були визначені наступні педагогічні умови, які мають забезпечувати ефективність процесу військово-правової підготовки. Визначену сукупність педагогічних умов можна умовно об’єднати у чотири блоки (рис. 1): 1) організаційно-технологічний блок – блок педагогічних умов, пов’язаних з особливостями організації освітнього процесу; 2) психологічний блок – педагогічні умови, що впливають на психологічні якості та характеристики здобувачів; 3) креативний блок – педагогічні умови, що впливають та формують дослідницькі якості, творчі навички та творчі

здібності здобувачів; 4) самоактуалізаційний блок – педагогічні умови, що сприяють формуванню пізнавальної самостійності здобувачів, їхнього бажання займатися самоосвітою, саморозвитком та самовдосконаленням.

Організаційно-технологічний блок правової компетентності охоплює вміння ефективно планувати, організовувати та реалізовувати професійно-правову підготовку за допомогою сучасних технологій. Він включає здатність використовувати правові бази даних, здійснювати юридичний аналіз, працювати з документацією, забезпечувати документообіг та застосовувати інструменти електронного урядування (як-от Дія). Ключові складові організаційно-технологічного блоку:

– організаційні навички: (планування робочого часу, структурування юридичних процесів, організація взаємодії з клієнтами/колегами та підготовка до судових слухань);

– технологічні навички (інформаційно-цифрова компетентність): (робота з правовими інформаційними системами (наприклад, ЛІГА: ЗАКОН, реєстри; володіння офісними програмами для створення документів (інструменти Word, Excel, PDF); використання електронних цифрових підписів (ЕЦП) та систем електронного документообігу (наприклад, системи електронного документообігу в державних установах); безпечна робота з інформацією в Інтернеті та захист персональних даних);

– процесуально-технологічні вміння: (складання, редагування, аналіз та реєстрація процесуальних документів).

Тобто, цей блок забезпечує переведення теоретичних правових знань у практичну площину діяльності.

Другий (психологічний) блок – це сукупність внутрішніх психічних регуляторів (мотивів, цінностей, емоцій), що забезпечують усвідомлену правомірну поведінку. Він включає правосвідомість (відношення до права), правову психологію (почуття, переживання), здатність до самоконтролю, емоційної стійкості, професійної етики, а також мотивацію до виконання правових норм. До основних складових психологічного блоку правової компетентності належать:

– правова психологія: (система емоцій, почуттів, настроїв, переживань та сприйняття людей стосовно правової реальності. Вона характеризується правовими установками та ставленням до закону);

– правосвідомість: (психологічний механізм нормативно-правового регулювання, що формує правову поведінку);

– психологічна компетентність: (поєднує самопізнання, самоконтроль, ефективну взаємодію з іншими людьми та здатність до саморозвитку);

– індивідуально-психологічні характеристики: (мотивація, характер, вольові якості, почуття,

**ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗВО УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ОПП “СЕРЕДНЯ ОСВІТА
(ЗАХИСТ УКРАЇНИ)”)**

сприйняття, пам'ять та мислення, які визначають правомірність поведінки особистості.

Цей блок забезпечує не лише знання законів, але й готовність особистості діяти в рамках правового поля, регулюючи власну поведінку.

Третій (креативний) блок правової компетентності – це творчий підхід до застосування юридичних знань, який поєднує глибоку правову грамотність із соціальною активністю, здатність креативно розв'язувати правові конфлікти, формувати правову культуру та використовувати інноваційні методи (наприклад, авторські студії) для інтерпретації правової інформації. Він забезпечує не лише знання законів, а й вміння їх творчо використовувати в сучасних умовах. Ключовими аспектами креативного блоку правової компетентності є:

– методи креативного навчання: (використання методів, що дозволяють розшифровувати правову інформацію та творчо її інтерпретувати, зокрема в рамках спеціалізованих курсів, таких як “Авторська студія Аматорів права”);

– практична спрямованість: (правова компетентність базується на поєднанні знань, умінь, навичок та цінностей, що забезпечує успішну професійну та особисту діяльність);

– структурні компоненти: (включає когнітивний (знанневий), аксіологічний (ціннісно-мотиваційний) та практично-поведінковий компоненти);

– мета: формування здатності особистості ефективно діяти в рамках правового поля, критично мислити та застосовувати правові норми в нестандартних ситуаціях.

Цей блок є частиною системи розвитку ключових компетентностей (наприклад, у рамках НУШ),

сприяючи соціальній інклюзії та працевлаштуванню.

Четвертий блок (блок самоактуалізації правової компетентності) – це внутрішній механізм особистості, спрямований на свідоме застосування правових знань, цінностей та навичок для власного розвитку, захисту прав та активної соціальної поведінки. Він забезпечує перехід від знання законів до їх свідомого використання (правової діяльності) у житті. Тобто, ґрунтується на потребі самовираження та правовій культурі, трансформуючи пасивне знання законодавства в активну правову поведінку. Основні компоненти блоку самоактуалізації правової компетентності:

– аксіологічний (ціннісний) компонент: усвідомлення важливості права, прав людини та правових принципів як особистих цінностей;

– мотиваційний компонент: внутрішня потреба в правовій освіченості, потяг до розвитку своїх правових можливостей та активна громадянська позиція;

– діяльнісний (практично-поведінковий) компонент: застосування правових знань у повсякденному житті, здатність захищати свої права та поважати права інших;

– рефлексивний компонент: здатність оцінювати власний рівень правової культури та прагнення до його підвищення.

Цей блок забезпечує перехід від знання правових норм до їх свідомого дотримання та використання, що формує високий рівень правової культури особистості.

Отже, вищезазначене можна схематично зобразити на рис. 1:

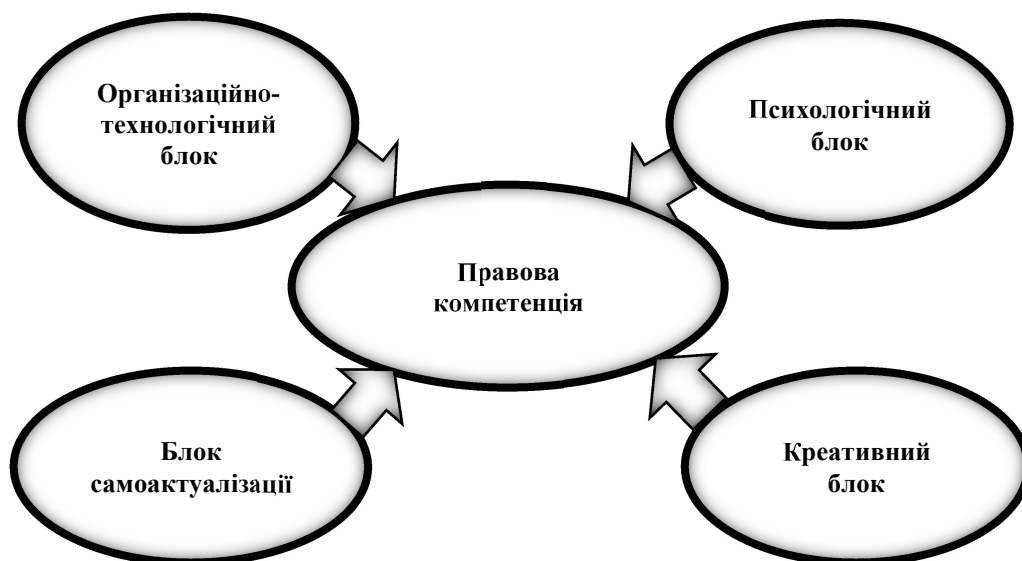

Рис. 1. Вплив та значення блоків педагогічних умов на розвиток правової компетентності майбутнього викладача освітньо-професійної програми “Середня освіта (Захист України)”

ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛADOVA ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗВО УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ОПП “СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ЗАХИСТ УКРАЇНИ)”)

Очевидно, що найвирішальним фактором все ж залишається організаційно-технологічний блок педагогічних умов, який визначає сприятливе освітнє середовище та створює позитивні умови для реалізації та впровадження всіх інших.

Блоки педагогічних умов (організаційно-технологічний, психологічний, креативний, самоактуалізації) суттєво впливають на формування правової компетентності викладачів “Захисту України”, забезпечуючи всебічну готовність до викладання норм міжнародного гуманітарного права та основ національної безпеки. Їх значення полягає у формуванні здатності майбутніх викладачів свідомо застосовувати правові знання, критично мислити та виховувати громадянську відповідальність.

Реалізація цих умов дозволяє структурувати розвиток правової компетентності, трансформуючи теоретичні знання в особистісні цінності та професійні навички, необхідні викладачеві освітньо-професійної програми “Середня освіта (Захист України)”.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Військово-правова підготовка є невід’ємною частиною професійної компетентності викладача “Оборони України”, що забезпечує фундаментальні знання з міжнародного гуманітарного права, військової присяги, статутів Збройних Сил України та правових основ захисту держави.

2. Структура компетентності охоплює когнітивний (знання законів), мотиваційний (патріотизм), діяльнісний (здатність застосовувати норми) та ціннісний компоненти.

3. Ефективність навчання досягається завдяки впровадженню спеціалізованих курсів, розв’язанню ситуаційних задач (кейс-метод), інтерактивним методам навчання та практично орієнтованим тренінгам.

4. Майбутній викладач “Захисту України” має бути не лише інструктором з тактичної чи вогневої підготовки, а й носієм правової культури, здатним прищепити молоді повагу до закону та свідомого ставлення до військового обов’язку. Викладач має опанувати навички застосування норм міжнародного гуманітарного права під час навчання.

5. Основою військово-правової підготовки як складової професійної компетентності майбутнього викладача *освітньо-професійної програми “Середня освіта (Захист України)”* є Конституція України та чинне військово-законодавство. Підготовка спрямована на набуття практичного досвіду, необхідного для викладання дисципліни.

Таким чином, військово-правова підготовка забезпечує готовність майбутнього викладача “Захисту України” до формування у здобувачів освіти цілісного розуміння обов’язків захисника України та правових основ державної безпеки.

Виявлені під час дослідження питання обговорення визначають актуальність напрямків для подальших досліджень, а саме формування методологічної системи формування правової компетентності майбутніх викладачів освітньо-професійної програми “Середня освіта (Захист України)”, яка б дозволила врахувати та реалізувати всі педагогічні умови, описані у статті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакланова Н.М. Формування правової компетентності майбутніх учителів. *Освітологічний дискурс*, 2016, № 2 (14). С. 115–124.

2. Боровик Л., Панібрат І., Боровик О., Собко В. Педагогічні умови формування загальнонаукової компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів. *Збірник наукових праць: Національної академії державної прикордонної служби України, Серія: Педагогічні науки*, № 1(40), 2025. С.5 – 22. URL: 10.32453/ped-zbirnyk.v40i1.1823

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ – Перун, 2009. 1736 с.

4. Ганзенко О.О. Формування правової культури українського суспільства в контексті підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*, 2014, № 3. С. 9–16.

5. Коровяк Б.Е., Горохівська Т.М. Педагогічні умови формування правової компетентності студентів закладу фахової передвищої освіти. *Академічні візії*, Вип. 30, 2024. С. 1–8. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1071>

6. Манько В.М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. Соціалізація особистості. 2000. № 2. С. 153–161.

7. Пехота О.М., Будак В.Д., Старєва А.М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій / за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2003. 240 с.

8. Симонова Л.М. Професійна компетентність викладача як запорука якісної підготовки кваліфікованих робітників. 2021 URL: <https://licey-cv.com/profesiyna-kompetentnist-vykladacha-ia-k-zaporuka-ia-kisnoi-pidhotovky-kvalifikovanoho-robotnyka/>

9. Сучасний тлумачний словник української мови: 50 000 слів / за заг. ред. В.В. Дубічинського. Харків: Школа, 2006. 832 с.

10. Титаренко В.П. Професійна компетентність – один із ключових принципів модернізації вищої освіти. *Наукові записки ПОІППО: Моделі ключових та професійних компетентностей педагогічного працівника*, 2011, Вип. 2. С. 25–29. URL: https://pano.pl.ua/images/FILES/nml/NZP/Nauk_zapysky_2_2011.pdf

11. Ткачова Н. Професійна правова культура, її зміст та роль у подальшому цивілізованому розвитку України. *Юридичний вісник*. 2012. № 3 (24). С. 154–158.

12. Хриков Є.М. Педагогічні умови як складова наукових знань. *Шлях освіти*, 2011, № 2. С. 11–15.

13. Kushniruk S., Bielkova T., Miroshnychenko V., Khorkin D., Ihnatenko I. & Vilkov S. Legal Regulation of

**ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗВО УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ОПІ “СЕРЕДНЯ ОСВІТА
(ЗАХИСТ УКРАЇНИ)”)**

Physical Rehabilitation in Higher Education Institutions of Ukraine. *Journal of Cultural Analysis and Social Change*, 2025. 10(2), 4805–4811. DOI: <https://doi.org/10.64753/jcasc.v10i2.234>

REFERENCES

1. Baklanova, N.M. (2016). Formuvannya pravovoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv [Formation of legal competence of future teachers]. *Educational discourse*, No. 2 (14). pp. 115–124. [in Ukrainian].

2. Borovyk, L., Panibrat, I., Borovyk, O. & Sobko, V. (2025). Pedahohichni umovy formuvannya zahalnonaukovoyi kompetentnosti kursantiv vyshchyykh viyskovyykh navchalnykh zakladiv [Pedagogical conditions for the formation of general scientific competence of cadets of higher military educational institutions]. *Collection of scientific works: National Academy of the State Border Service of Ukraine, Series: Pedagogical Sciences*, No. 1(40). pp. 5–22. Available at: [10.32453/ped_zbirnyk.v40i1.1823](https://doi.org/10.32453/ped_zbirnyk.v40i1.1823) [in Ukrainian].

3. Velykyi tlumachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] / compiled and edited by V.T. Busel. Kyiv; Irpin, 2009. 1736 p. [in Ukrainian].

4. Ganzenko, O.O. (2014). Formuvannya pravovoyi kultury ukrayinskoho suspilstva v konteksti pidpysannya Uhody pro asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu ta YES [Formation of the legal culture of Ukrainian society in the context of signing the Association Agreement between Ukraine and the EU]. *Bulletin of the Zaporizhzhia National University. Legal Sciences*, No. 3. pp. 9–16. [in Ukrainian].

5. Korovyak, B.E. & Horokhivska, T.M. (2024). Pedahohichni umovy formuvannya pravovoyi kompetentnosti studentiv profesiynoho dovyshchoho navchalnoho zakladu [Pedagogical conditions for the formation of legal competence of students of a professional pre-higher education institution]. *Academic Visions*, Issue 30. pp. 1–8. Available at: <https://academic-vision.org/index.php/av/article/view/1071> [in Ukrainian].

6. Manko, V.M. (2000). Dydaktychni umovy formuvannya u studentiv profesiyno-piznavalnoho interesu do spetsialnykh dystsyplin [Didactic conditions for the formation of students' professional-cognitive interest in special disciplines]. *Socialization of the personality*, No. 2. pp. 153–161. [in Ukrainian].

7. Pekhota, O.M., Budak, V.D. & Stareva, A.M. (2003). Pidhotovka maybutnoho vchytelya do vprovadzhennya pedahohichnykh tekhnolohiy [Preparation of the future teacher for the implementation of pedagogical technologies] / edited by I.A. Zyazyun, O.M. Pekhota. Kyiv, 240 p. [in Ukrainian].

8. Simonova, L.M. (2021). Profesiyna kompetentnist vchytelya yak harantiya yakisnoyi pidhotovky kvalifikovanykh pratsivnykiv [Professional competence of a teacher as a guarantee of high-quality training of qualified workers]. Available at: <https://licey-cv.com/profesiyna-kompetentnist-vykladacha-iaak-zaporuka-iaakisnoi-pidhotovky-kvalifikovanohorobitnyka/> [in Ukrainian].

9. Suchasnyy tlumachnyy slovnyk ukrayinskoyi movy: 50 000 sliv [Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language: 50,000 words] / edited by B.V. Dubichynsky. Kharkiv, 2006. 832 p. [in Ukrainian].

10. Tytarenko, V.P. (2011). Profesiyna kompetentnist – odyin iz klyuchovykh pryntsyviv modernizatsiyi vyshchoyi osvity [Professional competence is one of the key principles of modernization of higher education]. *Scientific notes of the Institute of Higher Education and Research: Models of key and professional competencies of a pedagogical worker*, Issue 2. pp. 25–29. Available at: https://pano.pl.ua/images/FILES/nml/NZP/Nauk_zapysky_2_2011.pdf [in Ukrainian].

11. Tkacheva, N. (2012). Profesiyna pravova kultura, yiyi zmist ta rol u podalshomu tsyvilizovanomu rozvytku Ukrayiny [Professional legal culture, its content and role in the further civilized development of Ukraine]. *Legal Bulletin*, No. 3 (24). pp. 154–158. [in Ukrainian].

12. Khrykov, Ye. M. (2011). Pedahohichni umovy yak skladova naukovoho znannya [Pedagogical conditions as a component of scientific knowledge]. *Shlyakh osvity*, No. 2. pp. 11–15. [in Ukrainian].

13. Kushniruk, S., Bielkova T., Miroshnychenko, V., Khorkin, D., Ihnatenko, I. & Vilkov, S. (2025). Legal Regulation of Physical Rehabilitation in Higher Education Institutions of Ukraine. *Journal of Cultural Analysis and Social Change*, No. 10(2), pp. 4805–4811. DOI: <https://doi.org/10.64753/jcasc.v10i2.234> [in English].

Стаття надійшла до редакції: 23.02.2026

Прийнято до друку: 20.03.2026

Опубліковано: 14.04.2026

“Освіта повинна розвивати сили голови, серця й рук”.

Йоганн Генріх Песталоцці
швейцарський педагог

“Справжня педагогіка починається там, де машина закінчує свою роботу”.

Василь Сухомлинський
український педагог

“Освіта – це практика свободи, що дозволяє людині зрозуміти і змінити власну культуру”.

Пауло Фрейре
бразильський педагог

